

Ekonomisk statistik och analys/
Näringsverksamhet och priser
Marcus Lundgren

Möte i användarrådet för ekonomisk statistik 26 september 2022

Närvarande:

Lena Sellgren, Business Sweden, ordförande
Torbjörn Isaksson, Nordea
Jyry Hokkanen, Riksbanken
Thomas Eisensee, Konjunkturinstitutet
Pär Hansson, Tillväxtanalys
Anna Strand, Finansdepartementet
Henrik Larsson, Finansinspektionen
Johan Löf, Handelsbanken
Ann-Sofie Öberg, Ekonomistyrningsverket
Pernilla Johansson, Swedbank
Pär Österholm, Örebro universitet
Daniel Hansson, Riksbanken

Från SCB:

Helena Kaplan, ESA/BFN/LEDN
Per Andreasson, ESA/NUP/LEDN
Marcus Lundgren, sekreterare, ESA/NUP/NS
Sebastian Rask, ESA/NUP/NS
Daniel Lennartsson, ESA/BFN/OE
Kevin Dee Boman, ESABFN/VK
Annika Lindblom, ESA/SM/MET
Kristina Frändén, ESA/NUP/INF

Frånvarande:

Mats Kinnwall, Teknikföretagen
Tomas Lööv, Näringslivets regelnämnd
Ida Björk, Riksdagens utredningstjänst

1 **Mötet öppnas**

Mötet öppnades.

2 **Godkännande av dagordning**

Dagordningen godkändes.

3 Mötesanteckningar från föregående möte

Inga synpunkter på föregående mötesanteckningar.

4 Information från SCB och rådets medlemmar

Torbjörn Isaksson (Nordea) nämnde att de publicerade en konjunkturrapport för några veckor sedan. Det är ett skört läge och det kan bli sämre än vad prognoserna visar.

Jyry Hokkanen (Riksbanken) informerade om att Riksbanken ska hålla i en forskarkonferens som bland annat behandlar maskininlärning och AI. Det har skrivits en rapport om utlåningen under pandemin. Jyry nämnde också att utredningen om ny statistik för hushållens tillgångar och skulder är viktig. Den ska snart lämnas över till finansdepartementet och gå på remiss.

Thomas Eisensee (Konjunkturinstitutet) berättade att de publicerade en konjunkturuppdatering i augusti och att de ska publicera konjunkturläget nu på onsdag. Den fortsatta bedömningen är att det kommer vara en konjunkturedgång. Det största pågående forskningsprojektet just nu är att estimerar SELMA (DSGE-modell). En lönebildningsrapport är på gång och kommer att släppas den 25 oktober.

Pär Hansson (Tillväxtanalys) berättade att en stor klimatrappport, som är ett samarbete mellan olika myndigheter, har släppts. Det har också arbetats på en översikt av de olika pandemistöden. Det har publicerats en rapport om vilka faktorer som bestämmer var företag lägger sin FoU. I en påbörjad rapport ska man kolla på nedbrytning på regional nivå.

Anna Strand (Finansdepartementet) nämnde att den senaste prognosen kom i augusti. Man gör samma bedömning som övriga om konjunkturläget. En budgetproposition ska skrivas men man inväntar en ny regering.

Henrik Larsson (Finansinspektionen) informerade om att de har fått ett regeringsuppdrag att titta på hur svaga och utsatta hushåll kan hjälpas. Det sker fortsatt utveckling av analyskapaciteten av den kommersiella fastighetsmarknaden. Det sker också fortsatt arbete med att förstå obligationsmarknaden. En stabilitetsrapport kommer den 29 november.

Johan Löf (Handelsbanken) berättade att en ny konjunkturprognos har publicerats. Den 9 november släpps en fastighetsmarknadsrapport. Man kan se ett ras i svenska fastighetsaktier. Konjunktoren såg sämre ut och man ser en svag tillväxt framöver.

Ann-Sofie Öberg (Ekonomistyrningsverket) nämnde att de nyligen har släppt en prognosrapport. De räknar än så länge med att de offentliga finanserna ska vara i balans nästa år. Man avvaktar ny regering och budgetproposition innan en ny rapport tas fram.

Pernilla Johansson (Swedbank) berättade att en ny prognosomgång startar snart. Kortdata från Swedbank Pay används till att ta fram en indikator och man tittar på hur den kan deflateras bättre.

Pär Österholm (Örebro universitet) tittar på makroekonomiska frågor, bland annat på stora störningar i ekonomin samt inflationsrelaterade frågor. En post doc har arbetat med en modell för månads-BNP på amerikansk data. Den har bland annat omnämnts i New York Times.

Lena Sellgren (Business Sweden) berättade att de tar fram globala ekonomiska utsikter med fokus på export. De har gjort en intervjuundersökning med frågor till svenska industriföretag som har tillverkning i Sverige. Det är frågor om hur de har ändrat sina leverantörsnätverk bakåt och framåt i tiden. Rapporten finns på hemsidan.

Helena Kaplan & Per Andreasson (SCB) informerade om att verksamhetsplaneringen på SCB har påbörjats. Det pågår diskussioner om prioriteringar, vilket vi kan återkomma till på nästa möte.

EU-ordförandeskapet påverkar statistikområdet. Några rättsakter kommer att ändras, främst inom miljöräkenskaper och befolkningsstatistiken. Detta kommer att ta mycket tid under våren.

Det finns inget nytt om ändringarna i bilagan till förordningen om den officiella statistiken, som ligger hos Regeringskansliet. Ett önskemål är att detta tas upp på ett kommande möte när SCB vet mer.

Den 21 september hölls KSP:s årskonferens Örebro. Demokratidagen kommer att hållas den sista september. Den 11 oktober kommer det att hållas en kurs i enkät- och frågekonstruktion. Den 9 november hålls Statistikforum 2022.

Nationalräkenskaperna har startat upp arbetet med allmän översyn som innebär att källor och beräkningsmetoder går igenom. Det görs harmoniserat inom EU med femårscykler. Det lämnas också rekommendationer för BNI-beräkningar till medlemsländerna som ska implementeras. Det skedde ett besök från EU om EDP i juni.

För uppdragsverksamheten är det nya överenskommelser på gång med Riksbanken och Finansinspektionen.

5 Rörelseresultat på kvartal

För diskussion (Sebastian Rask & Daniel Lennartsson)

SCB har tagit fram en ny undersökning som samlar in resultaträkningsuppgifter på kvartal. Syftet med undersökningen är dels att förbättra kvaliteten i den kvartalsvisa BNP-beräkningen, dels att komplettera de befintliga konjunkturindikatorerna inom primärstatistiken.

Innan den nya undersökningen fanns det ingen information om förbrukningen på kvartal. Med nuvarande metod antas förbrukningen utvecklas enligt produktionen. Detta är ett problem då styrkan i antagandet försvagats i turbulenta perioder. Mellan två närliggande perioder kan den rörliga förbrukningen tänkas utvecklas likt produktionen. Den fasta förbrukningen kan däremot tänkas ha en skild utveckling mot produktionen, framför allt i turbulenta tider. Även prisutvecklingen i produktion och förbrukning kan utvecklas på skilda sätt.

I den nya undersökningen samlas resultaträkningsuppgifter in för de 400 största verksamheterna. De täcker cirka 30 procent av produktionsvärdet och urvalet är anpassat efter NR:s publiceringsbranscher. Uppgifterna inkluderar av- och nedskrivningar. Resterande verksamheter totalundersöks med uppgifter från momsregistret och undersökningen "Lönesummor, arbetsgivaravgifter och preliminär A-skatt" (LAPS). De källorna innehåller inte av- och nedskrivningar. Produktion, förbrukning och förädlingsvärde kommer vara möjligt att skatta till kvartalsvisa BNP-beräkningar. Anledningen till att de största verksamheterna undersöks är att det ger högre kvalitet. De följer inte heller exakt samma mönster som övriga bolag.

Primärstatistiken planerar att publicera uppgifterna i någon form. Rörelseresultat före av- och nedskrivningar (EBITDA), intäkter och kostnader för total population. Rörelseresultat (EBIT), intäkter och kostnader för blankettundersökt population. Statistiken estimeras i fasta och löpande priser. Produktion/förbrukning/förädlingsvärde.

Förädlingsvärden kommer skilja sig mot BNP:s beräkningar. Kostnader för FoU och programvaror flyttas till investeringar i BNP. I BNP höjs med andra ord både förädlingsvärde (produktionssidan) och investeringar (användningssidan). Förädlingsvärdena kommer vara lägre i primärstatistiken än i BNP.

Frågor till användarrådet:

- Vilka nyckeltal är viktiga för er?
"Företagsekonomiska"/"nationalekonomiska"?
- Vilka syften och/eller analyser ser ni att statistiken kan användas till?
- Önskar ni en specifik redovisning för EBIT, där enbart de 400 blankettundersökta verksamheterna ingår? Rörelsemarginal kan beräknas för dessa (inklusive av- och nedskrivningar).

Diskussion och synpunkter från ledamöter i användarrådet:

Är det tillräckligt bra kvalitet i siffrorna för att publicera?

SCB: Mycket data kommer från administrativa register vilket i princip ger en totalundersökning.

Påverkas lönestatistiken?

SCB: Nej.

Med vilken frekvens mäts detta och hur blir det med tidsserier?

SCB: Det är kvartalsvis statistik. Från första kvartalet 2023 håller statistiken högre kvalitet. Vi kommer inte att kunna publicera statistik tidigare än första kvartalet 2021.

Ersätter detta BNP?

SCB: Det kommer att bli huvudkälla till beräkningar av kvartals-BNP.

Hur ser det ut i avstämningen mellan användnings- och produktionssidan?

SCB: Tidigare ändrade man produktionen efter användningen. Nu med denna nya information justerar man båda sidorna med lika andel. Andelarna kan

komma att justeras framöver. Förhoppningsvis kan skillnaderna också minska med denna nya källa.

Ni låter positiva till detta. Baseras det på resultat som har kommit in?
SCB: Tester har gjorts på kombination av momsdata och de 400 största bolagen från undersökningen Företagens ekonomi. Vi hamnade då nära års-BNP. Tester har också gjorts på perioder under pandemin och man kan se att den gamla metoden gav sämre resultat än den nya metoden.

Varför skiljer sig de 400 största bolagen från momsregistret?

SCB: Den största skillnaden är avsaknaden av merchantingintäkter i momsdata.

6 VINN och KRITA

För information (Kevin Dee Boman & Daniel Hansson)

Mikrodatatabasen över värdepappersinnehav (VINN) innehåller data över svenska innehavares värdepappersinnehav, värdepapper-för-värdepapper.

Kreditdatatabasen (KRITA) innehåller data över svenska bankers utlåning till juridiska personer, lån-för-lån.

Databaserna fyller ett behov av mer detaljerad finansiell statistik, särskilt efter finanskrisen. Det är en satsning som på sikt kan ersätta den aggregerade statistiken. Vid ett eventuellt inträde i EMU finns rapporteringskrav som kan uppfyllas med uppgifter från databaserna.

Om VINN och KRITA hade funnits 2008 hade Riksbanken snabbt kunnat se i KRITA vilka kreditvillkor små- och medelstora företag mötte. De hade också kunnat veta vilka placerare som satt på riskfyllda värdepapperstillgångar (VINN). De kunde ha sett skuggbankers upplåning och hur bankernas koppling till dem såg ut (VINN och KRITA). De hade haft detaljerad information om krediternas och säkerheternas kvalitet (KRITA).

Arbetet med databaserna påbörjades i två förstudier som genomfördes 2014. Lagen om en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna (LDÖT) kom på plats 2014 och möjliggjorde delning av data mellan SCB, Riksbanken och Finansinspektionen. Hösten 2015 påbörjades projektet VINN och KRITA. Insamlingsstart var september 2017 för VINN och mars 2018 för KRITA.

KRITA är Sveriges version av ECB:s AnaCredit och den innehåller information om krediter och tillhörande säkerhets-, motparts- och bokföringsdata. Det finns 106 attribut fördelat på de olika attributgrupperna t.ex.:

- Kredit: utstående belopp, ränta och löptidsspann
- Säkerhet: säkerhetsvärde, värderingsprincip
- Bokföring: omförhandlingar, nedskrivningar
- Motpart: land, bransch, geografisk placering

KRITA innehåller data över cirka 1,4 miljoner lån och 760 tusen säkerheter per referensperiod. Det finns cirka 234 tusen unika svenska icke-finansiella motparter med lån. Databasen täcker ca 95 % av utlåningen till svensk icke-finansiell sektor. Det är 19 rapporterande svenska banker (inkl. utländska

filialer). Fyra nya rapportörer tillkommer under 2023. Riksbanken har åtkomst till KRITA-data och Finansinspektionen får data kvartalsvis.

VINN är Sveriges version av ECB:s Securities Holdings Statistics (SHS) och innehåller information om innehav per enskild innehavare och aggregerat för hushållssektorn. VINN innehåller räntebärande värdepapper, noterade aktier och fondandelar. Värdepappren berikas med referensdata från SCB:s databas över emitterade värdepapper och ECB:s motsvarighet.

VINN innehåller data över cirka 1 miljon innehav och 81 tusen unika innehavare per referensperiod. VINN baseras på en kombination av direktinsamlade uppgifter om egna innehav och depårapportering om kunder samt uppgifter från Finansinspektionen. Man har en komplett bild på kvartal. På månad har man insamling från bankerna. Riksbanken har tillgång till data och på sikt även Finansinspektionen.

Aktörsregistret (AR) fyller ett behov av att samla aktörsdata i ett gemensamt företagsregister. Det möjliggör disaggregering av VINN/KRITA-data per land, sektor, bransch osv. och innehåller totalt cirka 670 000 aktörer varav 548 000 svenska 122 000 utländska.

Internt på Riksbanken används databaserna inom flera avdelningar. VINN används löpande som input till Finansmarknads- och Betalningsbalansstatistiken. Både VINN och KRITA kommer att användas till IRIS nästa år om bankernas landfördelade tillgångar och skulder (det som idag kallas RUTS). I dagsläget sker ingen löpande publicering av KRITA eller VINN men särskilt KRITA har dock använts i flera olika rapporter från Riksbanken.

I rapporten "Välfungerande kreditförsörjning för flertalet företag under pandemin" drar man slutsatsen att det inte fanns några indikationer på att det förekom någon generell kreditåstramning och inte heller någon åtstramning i form av högre låneräntor. Statliga stödåtgärder, som uppskjuten skatt, var sannolikt alternativ till att ansöka om banklån. Ett mindre antal stora företag ökade lånen mycket i början av pandemin då det var svårare att låna på certifikatmarknaden och för att säkra finansiering. När utsikterna för finansiering ljusnat återbetalades mycket av de här lånen, vilket ledde till en uppgång med efterföljande minskning av årlig tillväxttakt. För övriga företag var det en stabilare uppåtgående trend under pandemin.

I nuvarande räntestatistik drar stora lån till stora företag ofta ned räntan då denna är volymviktad. Det beskriver bra den sammanlagda räntekostnaden men inte lika bra vilka räntor det "typiska" företaget möter. Med KRITA är det möjligt att ta fram median och fördelning. Det är dock många små lån som kan påverka medianen.

Bransch är viktig för både VINN och KRITA och hämtas från SCB:s företagsregister. En del automatiska klassificeringar kan påverkas av t.ex. uppköp. En del företag saknar branschindelning. Även nybildade företag kan vara stora vid t.ex. företagsförvärv. För bolag som ändrar bransch är det oklart om det är en revidering eller faktisk ändring. En del genuint svårklassificerade fall har flera olika verksamheter. Ibland är det svårt att klassificera bolag av karaktären ägarbolag/holdingbolag. Det är inte alltid företagsbeskrivningen

stämmer eller säger så mycket. En del företag med få eller noll anställda kan vara stora sett till lån. SCB:s företagsregister innehåller omsättning och anställda men inte balansomslutning.

Diskussion och synpunkter från ledamöter i användarrådet:

Kan man separera tillgången till lån från efterfrågan på lån?

SCB/Riksbanken: Data från UC kan användas för att uppskatta efterfrågan. Det visade inte på några större skillnader under pandemin.

7 Beräknade omsättningsuppgifter från Momsregistret för att delvis ersätta direktinsamling inom industrin i den månatliga Omsättningsstatistiken (PVI)

För diskussion (Annika Lindblom & Kristina Frändén)

Omsättningsstatistiken ligger till grund för flera av SCB:s statistikprodukter, bland annat Produktionsvärdeindex (PVI). Preliminärt PVI beskriver *månadsvis* utvecklingen av näringslivets produktion av varor och tjänster. PVI är en mycket viktig konjunkturindikator som täcker både industri- och tjänstesektor. Ökad användning av administrativ data i månatlig omsättningsstatistik undersöktes i ett projekt med rapport i december 2020.

För närvarande är Omsättningsstatistiken en urvalsundersökning där omsättning direktinsamlas från företag (ca 9 500) varje månad. Man har studerat möjligheten att ersätta direktinsamling med omsättning beräknad från momsdeklarationer (för små och medelstora företag, ca 6 800). Fokus har i första hand varit på industrisektorn (cirka 1 500 små och medelstora företag). Den slutliga *kvartalsvisa* PVI baseras sedan 2015 på omsättning från momsdeklarationer för små och medelstora företag (kvalitet i alla redovisningsgrupper, cirka 180).

Den tänkta nya utformningen av omsättningsstatistiken är att omsättning direktinsamlas för samtliga stora och betydelsefulla företag. För dessa är det svårt att beräkna omsättning via momsdeklarationer på grund av företagets komplexitet. Omsättning uppdelad på verksamheterna industri, handel och tjänster samt export- och hemmamarknad är också viktigt. Samt att man har möjlighet till återkontakt.

Omsättning för samtliga små och medelstora företag i hela urvalsramen hämtas från SCB:s momsregister. Omsättning beräknad via momsdeklarationer håller bra kvalitet. Borttagen direktinsamling medför lägre uppgiftslämnarbörda och kostnad.

Publicering av PVI referensmånad (t) ställer krav på att momsdeklarationer finns tillgängliga vid tidpunkten t+35. För mindre företag är dock kravet att deklarerar senast t+40. Det finns också möjlighet att deklarerar per kvartal och företag med en årsomsättning under en miljon kronor deklarerar årsvis. Detta är ett problem för branscher som domineras av mindre företag.

Kompensation för företag med ej inkommen momsdeklaration vid t+35 kan ske genom imputering (företagsspecifik uppskattning baserad på en modell) eller viktkompensation. Svartsbortfall bland små och medelstora företag förekommer dock även med dagens insamling.

Utmaningar med ny metod:

- Kvalitet, bristande täckning med hjälp av inkomna momsdeklarationer vid tidpunkten t+35
- Metod för att kompensera för företag som saknar momsdeklaration vid t+35 (och förväntas inkomma)
- Vändpunkter i ekonomin kan vara svåra att identifiera om man modellerar för mycket
- Tidserier, finns risk för tidseriebrott?
- Utvärdering (facit från momsregistret finns inte på månadsbasis)
- Årsdeklarationer och branscher med mycket momsbefriad verksamhet
- SCB måste få säkra och punktliga leveranser av momsdeklarationer från SKV. SCB måste **tidigt** få kännedom om förändringar i momsskattelagstiftning och/eller datamaterial som kan påverka mätbarhet/produktion

Från och med april 2022 till och med mars 2023 tar SCB fram statistik parallellt med urval/direktinsamling och register/momsdata, vilket möjliggör utvärdering och kvalitetssäkring före implementering. Förhoppningen är att implementera i praktiken från och med april 2023. Analys/utvärdering av makroresultat enligt urval/direktinsamling respektive register/moms avseende kvartal 2 2022 har påbörjats. Vi kommer eventuellt gå vidare med tjänstesektorn men svårigheter finns, främst pga. dess företagsstruktur (många branscher utan tydlig storföretagsdominans, många små företag som deklarerar kvartalsvis eller årsvis).

Industrins orderingång och kapacitetsutnyttjande samlas idag in via gemensam blankett med omsättningen. För små och medelstora företag inom industrin lämnar 298 objekt kapacitetsutnyttjande och 270 objekt orderingång och kapacitetsutnyttjande. För full effekthemtagning av att ersätta direktinsamling med registerdata kommer insamling troligtvis ej kunna ske för dessa objekt när omsättning hämtas från momsregistret.

Ett alternativ är att sluta framställa industrins orderingång och kapacitetsutnyttjande. Ett annat alternativ är att enbart publicera industrins orderingång och kapacitetsutnyttjande för stora företag. Orderingång för små och medelstora företag skulle kunna modellskattas. Stora företag dominerar orderingången i de flesta branscherna. Omsättning ser ut att vara en bra proxy för orderingång för små och medelstora företag. Vad gäller kapacitetsutnyttjande för små och medelstora företag så är det marginell skillnad när små och medelstora företag utesluts ur skattningarna. Man kan också tänka sig en grövre aggregering av branscher.

Fördelar med användning av momsuppgifter:

- Minskad uppgiftslämnarbörda för uppgiftslämnare

- Ökad kvalitet i månadsskattningar genom totalräkning – urvalsfel och problem med outliers försvinner
- Möjlighet att utöka urvalsramen
- Minskad kostnad för SCB

Nackdelar med användning av momsuppgifter:

- Ökat inslag av modellberäkningar
- Inga kontaktmöjligheter med uppgiftslämnare vid momsuppgifter
- Potentiella nya regler för momsredovisning
- Förändringar gällande industrins orderingång och kapacitetsutnyttjande

Diskussionsfrågor:

- Hur används statistiken på månad? Vilken detaljeringsgrad är intressant?
- Industrins kapacitetsutnyttjande publicerar idag enbart ett fåtal branscher, räcker det att publicera totalen?
- Behåller industrins orderingång och kapacitetsutnyttjande sitt värde även om delar modellskattas?
- Kapacitetsutnyttjande och orderingång produceras idag av både SCB och Konjunkturinstitutet, behövs båda indikatorerna?

Diskussion och synpunkter från ledamöter i användarrådet:

Hur ser kvaliteten ut i momsregistret jämfört med insamlad data?

SCB: Det ser bra ut för små och medelstora företag.

Man skulle behöva se vad skillnaderna blir mellan gammal och ny metod för att kunna ta ställning.

Man skulle kunna göra tester för kapacitetsutnyttjandet där man kollar på enbart stora företag för att se hur stora diskrepanserna blir.

Det är bra om kostnaden för SCB och uppgiftslämnare kan minska men det är viktigt att utvärdera kvaliteten. Om ny statistik över resultaträkningar på kvartal blir en viktigare källa för BNP minskar intresset för PVI. Men månadsstatistiken kommer även fortsättningsvis att vara intressant. Statistiken används oftast ganska aggregerat.

Kapacitetsutnyttjandet tittar vi oftast inte så detaljerat på. Hellre att statistiken visas i ren form för stora bolag utan att blanda in omfattande modellskattningar. Eventuellt att statistik som inkluderar modellskattningar presenteras som ett komplement.

För orderstatistiken som är en ledande indikator skulle det vara bra att inte blanda in för mycket modellskattningar. Eventuellt framöver efter omfattande utvärderingar. Nu finns BNP på månad. Det PVI tillför är en branschdimension som ibland kan vara intressant. Vissa branscher kan ge stora utslag. Om orderingången endast speglar stora företag så kanske denna dimension försvinner?

Vi tittar oftast generellt på totalen men ibland vill man titta på enskilda branscher. Det är bra med en heltäckande källa men man tappar samtidigt vissa företag som rapporterar för sent.

Revideras statistiken nästkommande månad när alla företag har rapporterat?
SCB: Ja, men vissa företag rapporterar endast på kvartal.

Vi vill ha mer och bättre statistik. De flesta länderna har en orderingsstatistik. Månadsstatistik över produktion och ordergång är statistik som "ska" finnas.

Det är viktigt med mycket statistik och kapacitetsutnyttjandet är viktigt som komplement.

Det kan vara intressant med en uppföljning av detta på ett senare möte när det finns mer att visa.

8 Övriga frågor

Tjänstehandelsstatistiken togs upp av Folke på förra mötet. Det skulle vara intressant att höra mer om detta.

SCB: Vi kan återkomma med detta när vi vet mer. Eventuellt på nästa möte.

9 Summering

Det är bra att det hålls presentationer inför förändringar i statistiken så att användarrådet kan lämna synpunkter.

Det var en intressant presentation om VINN och KRITA.

Resultaträkning på kvartal visar, precis som PVI, på ökad användning av momsregistret.